

Ярема Л. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Відокремленого підрозділу Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»*

Замора О. І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Відокремленого підрозділу Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»*

Yarema L. V.

*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Economics of Enterprise,
Separated subdivision of NULES of Ukraine «Bereshany Agrotechnical Institute»*

Zamora O. I.

*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Economics of Enterprise,
Separated subdivision of NULES of Ukraine «Bereshany Agrotechnical Institute»*

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

THEME THE ECONOMIC POTENTIAL OF AGRICULTURE IN THE TERNOPIL REGION AND THE POSSIBILITY OF ITS EFFECTIVE USE

Анотація. У статті розглянуто особливості формування економічного потенціалу сільського господарства Тернопільської області, проблеми та тенденції його розвитку. Вивчено теоретичні аспекти оцінки економічного потенціалу та проаналізовано сучасний стан соціально-економічного розвитку сільського господарства. Визначено загальні положення щодо економічного потенціалу регіону на основі проведених оцінок (SWOT-аналізу, експертних оцінок та оцінок населення), ранг проблем економічного та соціального розвитку області за ступенем гостроти, конкурентні переваги Тернопільського регіону для більш динамічного розвитку сільського господарства.

Ключові слова: економічний потенціал, оцінка потенціалу, ресурсний потенціал, сільське господарство, кооперація, SWOT-аналіз, соціально-економічний розвиток.

Постановка проблеми. Проблема ефективного використання потенціалу сільського господарства в нинішніх умовах стає все актуальнішою. З досвіду вітчизняних і зарубіжних сільськогосподарських підприємств за однакових умов функціонування більш успішними і конкурентоспроможними є ті з них, що не лише вдосконалюють свою продукцію та бізнес-процеси, а й розвивають внутрішні ресурси як унікальні джерела конкурентної переваги в динамічному зовнішньому середовищі. Сільське господарство є пріоритетною галуззю виробництва для Тернопільської області. Протягом останніх років збережена позитивна тенденція до нарощування обсягів валової продукції сільськогосподарського виробництва. Враховуючи зручне географічне розташування, сприятливі кліматичні умови, область має низку переваг, зокрема для міжнародної торгівлі.

Проте головні виклики пов'язані з низкими показниками продуктивності агровиробництва, доданою вартістю, недостатньо розвиненим внутрішнім ринком. Вирощування більшості традиційних (технічних) культур стало малорентабельним, а сільськогосподарські виробники не повністю обізнані з новими тенденціями на внутрішньому й міжнародному сільськогосподарських ринках. Ступінь проникнення сучасних технологій, що

забезпечує високу продуктивність виробництва, є низьким, а сільськогосподарська продукція не завжди відповідає міжнародним стандартам, потрібним для експорту. Зважаючи на ресурсний потенціал, обсяг виробництва продукції сільського господарства не відповідає потенційним можливостям регіону в раціональному використанні ресурсів. Ключовим питанням є ефективність використання наявних ресурсів та потенціалу регіону для його всебічного розвитку та підвищення рівня життя населення. Це зумовлює необхідність дослідження економічного потенціалу для забезпечення стійких позицій на ринку. Водночас активні суспільно-економічні зміни, які відбуваються у сільській економіці, та способі життя на сільських територіях зумовлюють необхідність оцінки та пошуку резервів ефективного використання наявних ресурсів і потенціалу регіону для його всебічного розвитку та підвищення рівня життя населення.

Тому обрана тема дослідження є актуальною в контексті питання щодо формування соціально-економічних перспектив розвитку сільських територій у цілому та сільського господарства зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складна ситуація в сільському господарстві, відсутність необхідного розвитку і навіть стабільності відображає недостат-

ньо враховані можливості чи нераціонально використані ресурси, а в підсумку – невикористаний потенціал. Це зумовлює необхідність дослідження економічного потенціалу, його сутності та структури для забезпечення стійких позицій аграріїв на ринку.

Проблемам формування і використання економічного потенціалу сільського господарства, його оцінювання присвячено низку досліджень вітчизняних науковців, серед яких, зокрема, можна виділити таких авторів, як О.Ф. Балацький, О.Є. Бабина, А.П. Гречан, Е.В. Лапін, Н.С. Краснокутська, О.С. Федонін, Б.Є. Бачевський, В.Г. Бикова, Л.С. Головкина, О.І. Гончар, І.В. Заблудська, Б.М. Мізюк, О.І. Олексюк, І.П. Отенко, О.О. Решетняк, І.М. Репіна, В.В. Россоха, В.Ф. Савченко, М.В. Савченко, Л.В. Скоробогата, О.С. Федон.

У роботах указаних авторів досліджуються питання сутності потенціалу сільського господарства як економічної категорії, визначаються складники, що його формують, досліджуються механізми управління потенціалом. За визначенням Н.С. Краснокутської, потенціал – це наявні в економічному суб'єкта ресурси, їхня оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети [1]. Неоднозначним є трактування щодо оцінки економічного потенціалу Так, О.Ф. Балацький під оцінкою економічного потенціалу підприємства розуміє процес визначення його величини в натуральному, вартісному або будь-якому іншому вираженні [2, с. 127]. Враховуючи думку автора, зміст оцінки потенціалу зводиться тільки до визначення його кількісних характеристик у статистиці. Оцінка економічного потенціалу є процесом визначення та аналізу якісних та кількісних характеристик об'єкта, що оцінюється, в даному разі економічного потенціалу. Проте найчастіше в наукових працях оцінка економічного потенціалу зводиться до його ресурсного складника. Є.В. Лапін конкретизує: оцінка економічного потенціалу підприємства – це процес установлення (визначення) його величини в натуральному, вартісному чи іншому виразі [4]. Враховуючи цінність та багатоплановість наявних досліджень економічного потенціалу, потребують обґрунтування стратегічних напрямів щодо можливостей його ефективного використання, вимагають подальшого вивчення особливостей формування та зростання економічного потенціалу. Зазначене свідчить про актуальність даного дослідження, метою якого визначено оцінювання соціально-економічного потенціалу сільського господарства Тернопільської області та обґрунтування напрямів підвищення його використання.

Мета статті полягає у розкритті специфіки організаційно-економічного механізму формування, визначенні особливостей економічного потенціалу Тернопільської області та можливостей його подальшого використання, вирішенні проблем оцінки економічного потенціалу сільського господарства області, які характеризуються значною кількістю факторів, що впливають на його розвиток, виділенні можливостей і загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою досягнення високих показників у галузях сільського господарства є максимально повне використання їх наявних потенційних можливостей. Ці можливості в економічній науці називають економічним потенціалом. Указуючи на значення потенціалу на рівні підприємства, зазначено, що «потенціал для досягнення цілей організації в майбутньому є одним із кінцевих продуктів стратегічного управління. Стосовно фірми цей потенціал полягає з боку «входу» – у фінансових, сировинних і людських ресурсах, інформації; а з боку

«виходу» – виробленій продукції і послугах, випробуваних із погляду потенційної прибутковості; з набору правил соціальної поведінки, дотримання яких дає змогу організації постійно добиватися своїх цілей» [5].

Ефективне і раціональне використання матеріальних, виробничих і трудових ресурсів, пошук нових можливостей, упровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу, сучасний менеджмент сприяють стійкому економічному розвитку. Під час оцінки економічного потенціалу сільського господарства враховується загальна величина економічних ресурсів, якими володіють і розпоряджаються агропромислові формування, та економічні результати від їх раціонального використання.

Тернопільщина традиційно вважається регіоном із домінуючим сільським господарством. До сільськогосподарських товаровиробників області належать підприємства всіх організаційно-правових форм господарювання, основним видом діяльності яких є виробництво сільськогосподарської продукції, а саме: господарські товариства, сільськогосподарські кооперативи, приватні сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, державні сільськогосподарські підприємства та ін.

Сільськогосподарські угіддя становлять близько 76% усіх земель, у т. ч. рілля становить 856,4 тис. га (81,8% орних земель) Сільське господарство дає понад чверть валового внутрішнього продукту області, забезпечує потреби населення в основних продуктах харчування та сировинною переробну промисловість. Протягом останніх років в області збережена позитивна тенденція до нарощування обсягів валової продукції сільськогосподарського виробництва. У 2016 р. вироблено продукції всіма категоріями господарств на суму 8 523,8 млн. грн. (у постійних цінах 2010 р.), що на 32% більше проти 2010 р. Для підвищення якості життя жителів населених пунктів сільської місцевості області розвивається соціально-культурна, дорожня інфраструктура. Достатнє зволоження, сприятливий температурний режим та ґрунтовий покрив створюють на всій території області у цілому сприятливі умови для вирощування сільськогосподарських культур лісостепової зони, зокрема пшениці, ячменю, жита, вівса, цукрових буряків, картоплі, овочевих та кормових культур; у південних районах – плодкових та ягідних культур.

Область виробляє 3,2% сільськогосподарської продукції України. У галузевій структурі сільського господарства провідне місце належить рослинництву. Домінуючим у сільськогосподарському виробництві залишається вирощування зернових культур, серед яких переважають озима пшениця, ячмінь, кукурудза, гречка. Станом на 1 січня 2017 р. у всіх категоріях господарств області утримується 151,8 тис. голів великої рогатої худоби, у тому числі 94,8 тис. голів корів, свиней – 422 тис. голів. У всіх категоріях господарств за 2016 р. виробництво м'яса становить 52,6 тис. т, порівняно з 2010 р. збільшилося на 15,5 тис. т (або на 14,2%); виробництво молока – 453,6 тис. т та збільшилося порівняно з 2010 р. на 36,9 тис. т (або на 10,9%); виробництво яєць становило 539,3 млн. штук і збільшилося порівняно з 2010 р. на 170 млн. штук (або на 146%). Порівнянні з іншими областями Тернопільщина протягом останніх років нарощує виробництво зернових культур, які становлять 2 448,6 тис. т, або 3,2% від зернових культур України. Розвинена харчова промисловість із відомими брендами. У структурі промислового виробництва харчова промисловість посідає перше місце серед галузей промисловості в 2016 р., її частка становить 51,5%. Виробництвом харчових продуктів займаються 110 підприємств. Найбільшими є ТзОВ «Бучачхлібпром

ТОВ «Хоростківський цукровий завод», ТОВ «Збаразький цукровий завод», ТзОВ «Козівський цукровий завод», ТОВ «Радохівський цукор», ЗАТ «Агропродукт», ДП «Дінтер Україна Скала», ПАТ «Тернопільський молокозавод», ТОВ «Надзбруччя хліб», ТзОВ «Тернопільхлібпром», ТзОВ «Микулинецький Бровар», ТзОВ «Пивоварня «Опілля», ПрАТ «Галіція Дистилері».

Проте за основними економічними показниками область належить до групи з низьким економічним потенціалом. Частка області у структурі валового регіонального продукту України коливається в межах від 1,1% до 1,4%. Основними галузями господарського комплексу є сільське господарство та харчова промисловість, частка яких у валовій доданій вартості становить 26,8% та 11,1% відповідно.

Економічний потенціал Тернопільщини формують переважно малі та середні суб'єкти господарювання. Протягом 2016 р. в області здійснювали господарську діяльність 5 тис. малих підприємств та 238 середніх, близько 40 тис. фізичних осіб – підприємців. Упродовж 2016 р. започаткували діяльність понад 3,3 тис. новостворених суб'єктів господарювання (425 юридичних осіб та понад 2,9 тис. фізичних осіб – підприємців). За структурним розподілом частка малих підприємств у загальній кількості підприємств області становить 95,3%, а частка середніх підприємств 25 – 4,7%. Більшість суб'єктів середнього підприємництва працює у промисловості – 37,8%, у сфері сільського, лісового та рибного господарства – 24,4%, на оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів припадає 13,9% середніх підприємств, 9,2% – транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність, 5,5% – будівництво. Нині в області створено 26 об'єднаних територіальних громад, 888 фермерських господарств, 13 сільськогосподарських виробничих та 21 обслуговуючий кооператив.

Основними проблемами, що стримують розвиток бізнесу в аграрному секторі області, є: складне податкове адміністрування; нестабільність та недосконалість регуляторного поля; часті зміни економічного законодавства та підзаконних актів; обмежений доступ до фінансових ресурсів; недостатня інформаційна та правова обізнаність

суб'єктів підприємництва; слабка матеріально-технічна база значної кількості малих підприємств; висока енергоємність виробництва; обмежена кооперація між різними сегментами підприємництва; низький рівень впровадження інноваційної продукції та технологій у малому бізнесі; низький рівень міжнародного співробітництва та гармонізації українських стандартів з європейськими; обмежені можливості для експорту; незначна кількість об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва. Підтримка малого і середнього бізнесу повинна здійснюватися у формі розбудови інституційної інфраструктури разом із заходами, спрямованими на поліпшення середовища для ведення бізнесу. Тернопільська область – екологічно найменш забруднений регіон, займає четверте місце за викидами забруднюючих речовин та екологічністю виробництва, у зв'язку з цим сільськогосподарські землі придатні до вирощування екологічно чистої продукції. Проте підтримка розвитку підприємництва на сільських територіях, зокрема кооперативного руху та фермерства, недостатня. Із цієї ж причини повільними темпами розвивається органічне сільське господарство, попит на продукцію якого зростає, особливо на зовнішніх ринках. Визначальним у цьому процесі має стати розвиток кооперації на селі. Через об'єднання фінансових, управлінських, виробничих, сировинних ресурсів сільської громади і створення економічно самостійних суб'єктів господарювання можливе відродження сільського господарства. Це, своєю чергою, дасть змогу забезпечити регіон і країну в цілому екологічно чистою і корисною сільськогосподарською продукцією та збільшити зайнятість сільського населення.

У розвитку агропромислового комплексу залишається низка складних проблем, які потребують вирішення. Найвний диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію та матеріально-технічні ресурси, які використовуються в агропромисловому комплексі, призводить до постійного дефіциту фінансових ресурсів, унеможливує забезпечення належного рівня техніко-технологічного переоснащення аграрного виробництва, переведення його на якісно новий рівень функціонування. Крім того, значна частина виробництва продукції сільського госпо-

Таблиця 1

Можливості й загрози потенціалу та ринкових позицій Тернопільської області

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> Потенціальні можливості сільського господарства області дають змогу значно нарости виробництво сільськогосподарської продукції, сільськогосподарські землі придатні до вирощування екологічно чистої продукції. Чисельність сільського населення (57%) забезпечує достатньою мірою потребу агропромислового комплексу в трудових ресурсах. Дешева та відносно добре кваліфікована робоча сила є привабливою для залучення іноземних інвесторів у сільське господарство. Запровадження прогресивних технологій в агропромисловому комплексі дає змогу підвищити врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин. Наявність вищих освітніх закладів підготовки спеціалістів для аграрного сектора. Наявність площадок для будівництва (реконструкції) великотварних ферм із виробництва продукції тваринництва. Наявність умов для вирощування овочів, фруктів та переробки харчової продукції. Розвиток садівництва за рахунок освоєння необроблювальних земель. 	<ul style="list-style-type: none"> Не сформований регіональний ринок сільськогосподарської продукції. Не функціонує належним чином акредитована «Агропромислова біржа». Слабка матеріально-технічна база сільськогосподарських підприємств, що зумовлює високу трудомісткість і собівартість виробництва тваринницької продукції. Диспаритет цін на продукцію сільського господарства та матеріально-технічні ресурси для села. Високий рівень безробіття на селі. Низький рівень оплати праці спеціалістів високого рівня. Недостатній розвиток підприємництва на селі. Відсутність належної інфраструктури сільських поселень. Низький рівень доходів сільського населення. Незавершеність реформування сільського господарства, низька продуктивність аграрного сектора. Недостатня кількість кваліфікованих, сучасно мислячих керівників. Деконцентрація галузі тваринництва (у сільгоспдприємствах виробляється 11,0 % м'яса, молока – 7%, та яєць – 25%, по Україні відповідно 37%, 19%, 50%).

Оцінка проблем економічного та соціального розвитку Тернопільської області

Перелік проблем	Ранг проблеми за ступенем гостроти			Сума балів	Підсумковий ранг проблеми
	за SWOT-аналізом	за результатами експертної оцінки	за результатами опитування населення		
Розвиток промисловості	1	1	2	4	1
Створення робочих місць	2	4	1	7	2
Переробка сільськогосподарської продукції	3	2	6	11	3
Рівень оплати праці	4	5	5	14	4
Розвиток соціальної інфраструктури	5	7	3	15	5
Розвиток фермерства	8	3	7	18	6
Якість середовища життєдіяльності	9	6	4	20	7
Масова трудова міграція	10	9	8	27	10
Забезпечення житлом	11	13	9	33	11
Водопостачання	12	12	11	35	13
Енергозабезпечення	13	8	13	34	12
Розвиток будівництва	5	11	12	28	9
Розвиток туризму	3	10	10	23	8

дарства зосереджена в дрібнотоварних особистих селянських господарствах, які стихійно реагують на потреби ринку і де досить складно застосовувати новітні технології виробництва. Існує низка можливостей, які варто задіяти для поліпшення становища сільських територій. Тернопільщина має невикористаний сільськогосподарський потенціал у галузі вирощування овочів, фруктів та переробки харчової продукції. Основою цього потенціалу є частково незабезпечені споживчі потреби населення області. Регіон має значний потенціал у виробництві екологічно чистих продуктів харчування. На жаль, згадані можливості часто не використовуються. Собівартість виробництва не відрізняється від цін в інших країнах, проте високі проміжні витрати (велика кількість посередників, податки, відсутність належних приміщень для зберігання продуктів, центрів дистрибуції тощо) впливають на високу ціну збуту. Важлива проблема пов'язана з концентрацією земель – вивільнення робочої сили із сільської місцевості та пов'язане із цим «вимирання» сіл. Окрім того, вихід дрібних агровиробників до регіональних та зовнішніх ринків збуту є досить обмеженим, поряд із чим значні потреби регіону в місцевій сільськогосподарській продукції забезпечуються за рахунок імпорту. Впродовж багатьох років великою проблемою цього сегменту ринку є значна затримка в розвитку його логістики. Проведені дослідження, оцінка і аналіз потенціалу та ринкових позицій Тернопільської області дають змогу виділити можливості і загрози.

На основі проведених оцінок (SWOT-аналізу, експертних оцінок та оцінок населення) визначений ранг проблем економічного та соціального розвитку області за ступенем гостроти.

Таким чином, згідно з підсумковою оцінкою (SWOT-аналізом, експертними оцінками й оцінками населення) визначено такі конкурентні переваги Тернопільського регіону в розвитку:

- високотехнологічного агропромислового комплексу;
- виробничої та соціальної інфраструктури;
- середнього та малого бізнесу, туристично-рекреаційної сфери освіти і науки в напрямі європейського науково-освітнього простору.

Для ефективного використання економічного потенціалу, подальшого розвитку соціальної сфери села в умовах реформування аграрного сектору економіки й надалі

значну увагу необхідно приділяти розвитку сільськогосподарської кооперації, спрямовувати зусилля на створенні можливостей для дрібних виробників сільськогосподарської продукції, а саме: впроваджувати застосування найкращих сортів і гібридів сільськогосподарських культур у галузі рослинництва та підвищення селекційно-генетичного потенціалу поголів'я худоби у галузі тваринництва (особливо у молочній галузі); підвищувати ступінь переробки сільськогосподарської продукції малими господарствами, кооперативами, збільшуючи її додану вартість; створювати кращі можливості для реалізації сільськогосподарської продукції в межах регіону та експортні можливості; поліпшити доступ сільгоспвиробників до місцевого, національного та міжнародного ринків. Одним із ключових факторів, що впливатиме на поліпшення виробничої діяльності сільгоспвиробників області, відзначено у «Стратегії розвитку Тернопільської області на період до 2020 року», буде залучення інвестицій. У сфері агропромислового комплексу планується реалізувати п'ять інвестиційних проектів, із них три – у сфері тваринництва, два – у галузі рослинництва. Для розвитку самодостатніх та фінансово незалежних територіальних громад області необхідно проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу з жителями щодо стимулювання співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад, зокрема шляхом об'єднання їх ресурсів, розроблення планів розвитку і реалізації спільних проектів.

Висновки. Сільське господарство області є одним із найважливіших елементів економіки, має величезний вплив на всі загальноекономічні показники. За обсягом виробництва в галузевій структурі сільського господарства Тернопільщини найбільше значення має виробництво продукції рослинництва. Слід зазначити, що потенціал сільського господарства області використаний наполовину. Криється він в економічному зміцненні малого виробника, розвитку кооперації. Варто відзначити цікаву тенденцію, що все більше великих українських компаній працює у форматі кооперації з малими та середніми виробниками. Така співпраця є вигідною: для великих гравців – це забезпечення якісної гарантованої за обсягами сировинної бази, для малих – можливість отримувати фінансову підтримку та виходити на нові ринки. Держава ж отримує зростання зайнятості у сільській місцевості.

Для забезпечення подальшого розвитку сільського господарства, його результативного функціонування необхідно здійснювати політику, спрямовану на формування якісного потенціалу та його оцінку. Раціональне формування й використання ресурсного та виробничого потенціалу області сприятиме підвищенню ефективності господарської діяльності у цілому, зміцненню їх конкурентних переваг. Зокрема:

- здійснення активних заходів щодо легалізації тіньової зайнятості та обов'язкової реєстрації працюючих найманих робітників, зайнятих у малому бізнесі шляхом укладання трудових договорів між працівниками та суб'єктами підприємництва;

- сприяння розширенню сфери застосування праці у сільській місцевості шляхом:

- розвитку малих підприємств з переробки сільгосппродукції;

- створення заготівельних, збутових, агросервісних фірм;
- організації сімейних, фермерських господарств;
- розвитку особистих підсобних господарств;
- створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;

- створення умов для комплексного відродження сфери побуту;

- створення умов для комплексного розвитку сільських територій та суттєве підвищення соціальних стандартів проживання сільського населення;

- зупинення закриття, а також відновлення діяльності раніше закритих та відкриття нових закладів соціально-культурного призначення в сільських населених пунктах;

- нарощування обсягів житлового будівництва на основі спеціальних програм його підтримки;

- збільшення обсягів будівництва інженерних мереж та споруд.

Список використаних джерел:

1. Бабина О.Є. Потенціал як системна економічна категорія. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2011. № 36. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vetp/2011_36/11boetsp.pdf.
2. Экономический потенциал административных и производственных систем: монография / О.Ф. Балацкий, Е.В. Лапин, В.Л. Акуленко; под общ. ред. О.Ф. Балацкого. Сумы: Университетская книга, 2006. 972 с.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження: монографія. Харків: Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2010. 247 с.
4. Лапін Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління: дис. ... д-ра екон. наук: спец. 08.07.01. Х., 2006. 432 с.
5. Головне управління статистики у Тернопільській області. URL: <http://www.te.ukrstat.gov.ua>.
6. Стратегія регіонального розвитку Тернопільської області на період до 2020 року. URL: <http://economy-te.gov.ua/strategiya-do-2020-roku/strategiya-regionalnogo-rozvitku-te/>.

Анотація. В статті розглянуті особливості формування економічного потенціалу сільського господарства Тернопільської області, проблеми та тенденції його розвитку. Досліджені теоретичні аспекти оцінки економічного потенціалу та проаналізовано сучасне становище соціально-економічного розвитку сільського господарства. Визначені загальні положення економічного потенціалу регіону на основі проведених оцінок (SWOT-аналіза, експертних оцінок та оцінок населення), встановлено ранг проблем економічного та соціального розвитку області за ступенем гостроти та визначено конкурентні переваги Тернопільського регіону для більш динамічного розвитку сільського господарства.

Ключевые слова: економічний потенціал, оцінка потенціалу, ресурсний потенціал, сільське господарство, кооперація, SWOT-аналіз, соціально-економічне розвиток.

Summary. The article deals with the peculiarities of the economic potential of agriculture in the Ternopil region, the problems and trends of its development. The present state of socio-economic development of agriculture, theoretical aspects of estimation of economic potential is analyzed. The general provisions of concerning the economic potential of the region are determined. Based on evaluations (SWOT-analysis, expert assessments and estimates of the population) a certain rank of problems of economic and social development of the region by degree of severity are determined. The competitive advantages of the Ternopil region for the more dynamic development of agriculture are determined.

Key words: economic potential, potential assessment, resource potential, agriculture, cooperation, SWOT-analysis, socio-economic development.